

Dominikus Bjordal
5580 Ølen, tlf. 04/76 81 66

Norge

"IDEBANKEN"

Erfaringer frå tiltaksarbeide i Ølen kommune.

Mitt foredrag er basert på de erfaringer vi i Ølen har høstet når det gjelder å skaffe arbeidsplasser ved hjelp av lokale ressurser og muligheter. Dette utifrå Ølen sin situasjon, som sammen med nabokommunene Sveio og Etne kjørte dette prosjektet.

Litt om Ølen kommune:

Ølen er en liten kommune på vel 3000 mennesker, og har en størresle på 184 km. Vi har fjord og sjø på 3 sider. Riksveg E76 mellom vestlandet og østlandet går gjennom kommunen.

Gode kommunikasjoner er en av fordelene vi har; blant annet ca. en times kjøring til flyplassen. Ca 50 km til Haugesund gjør at vi har, og hadde betydelig handelslekkasje denne veien.

De store oljeetableringene har vår kommune hatt liten direkte kontakt med.

Når det gjelder økonomiske støtte fra statlig hald gjennom Distriktenes Utbyggingsfond til næringsfremmende tiltak så ligger vår kommune på laveste nivå. Kommunen har derfor delvis falt mellom kommunen med oljeindustri på den ene siden og kommunen med høyere status fra Distriktenes Utbyggingsfond på den andre.

Næringslivet i kommunen består av 20 % primærnæring, 30 % industri og 50 % tenesteytende næringer.

Når vi startet Idebankarbeidet hadde vi overskudd av pendlere. Dette er i dag snudd til pendlerbalanse.

Tilbakeblikk på situasjonen 1980-81.

Ølen kommune var som mange andre kommune, dvs. tiltaksarbeidet var lavt prioritert. Holdningen var å vente på at noe skulle skje, -at en bedrift skulle komme. Dessverre så kom der ingen bedrift. En avventende, delvis oppgitt holdning preget kommunen på dette felt.

Det var da en mindre tenkegruppe bestående av bl.a. ordfører, generalplanlegger, nåverande rådmann, satte seg saman for å prøve gjøre noe konstruktivt med dette. Vi skjønnte snart at skulle vi lykkes, så måtte vi finne ny vri i tiltaksarbeidet.

Etter hvert formet tankene seg om å finne og nytte lokale ressurser og krefter, og ikkje vente lenger på det "store" som skulle komme utenfra.

Vi visste at enkeltte personer i lokalsamfunnet hadde ideer de syslet med noen av disse hadde og tanker om å gjøre noe med ideene, men så var det dette å sette ideene ut i livet, å ha mot til å overvinne problemene og til å sette igang. Denne barrieren er ikke så enkel å stige over.

Tenkegruppa (Idebanknemnda) mente at disse ressursene måtte fram i dagen, motiveres, hjelpes fram slik at dette munnet ut i arbeids- plasser.

Vi ville for det første samle ideer, finne personene med ideene både i kommunen og utenfor. Videre motivere, aktivisere hele lokalsamfunnet til å være med på dette. Istedenfor at noen få personer skulle arbeide med tiltaksarbeid, så skulle alle ølen sine 3000 innbyggere være med å skape disse.

Disse tankene formet vi i en søknad til Kommunaldepartementet og fikk kr 150.000,- til vårt prøveprosjekt som vi kalte Idebankprosjektet.

At ølen kommune skulle drive tiltaksarbeid ville ikke interessere massemedia, for det var noe alle gjorde, men at ølen skulle starte Idebank, fikk alle til å spisse ørene. Dette har vi høstet store fordeler av PR-messig.

Motiveringsprosess:

Vi var tidleg oppmerksom på at uten å få hele lokalsamfunnet interessert og motivert til å yte noe og å være aktivt med, så ville ikke prosjektet lykkes. Først måtte vi motivere oss selv. Formannskap, kommunestyre og administrasjon måtte vise positiv vilje. Videre så skulle de andre 3000 personene også motiveres. Å få tverrpolitisk enighet om dette arbeidet var avgjørende.

Vi gav oss god tid med denne motiveringsprosessen. Gjennom massemedia, ved husbrosjyrer og møter bygget vi opp forventningen hos alle. God hjelp hadde vi av journalister og mediapersoner. Når vi da startet opp, var forventningen på topp, og vi var trygg på at vi ville møte opne dører og opne sinn alle steder, og dette fikk vi.

Organisering:

Parallelt med motiveringa bygde vi opp organisasjonsdelen. Det var selvsagt ikke likegyldig hvorledes vi organiserte dette arbeidet.

Vi oppnevnte en tiltaksnemnd med en spesiell sammensetning. Denne bestod av både politikere og næringslivet sine representantar. Ordføreren var formann og rådmannen sekretær.

At vi ønsket å ha med næringslivet var utifrå tanken om at disse personene og politikerne skulle sitte ved samme bord og jobbe for samme sak, nemlig å skaffe kommunen nye arbeidsplasser.

Ofte er det slik at avstanden mellom disse grupperingene er alt for stor, noe som er uheldig for begge parter, og gir et dårligere resultat totalt.

Spørsmålet var da hvem av næringslivet sine folk, som skulle være med i tiltaksnemnda.

I denne forbindelse så valgte vi å starte opp med å etablere Håndverk og Industriforening, Handelsstandsforening, Husflid og bruksforening.

Vi hadde fra før Entreprenørforening og Bondeforeninger.

Det er formennene i disse foreningene som utgjør tiltaksnemnda sammen med banksjef og to fra formannskapet.

Siden vi skulle engasjere alle deler av kommunen, opprettet vi også lokale idebanknemnder i hver skolekrins. Formennene i disse som er blant de tidlegere nevnte representerer i lokalsamfunna, tilsammen 7 medlemmer pluss sekretær.

Denne sammensetninga av tiltaksnemnda har vi sers gode erfaringer med.

Samarbeidet mellom disse har gitt tiltaksarbeide nye dimensjoner og ikke minst viktig, dette har gitt konkrete resultater. 13

Igangsetting:

Vi var nå klar til å starte. Vi hadde et vel organisert apparat med tiltaksnemnda i spissen; når dette sammen med 3000 motiverte mennesker ventet på starten, så var det bare å trykke på knappen.

Det ble arrangert bygdemøter i alle skolekrinser. De lokale Idebanknemndene stod for arrangementene. På forhånd var det sendt skriftlig innkalling til alle husstandene, dette sammen med et spørreskjema der de kunne krysse av på om de hadde ideer til arbeidsplassar, om de visste om ledige lokaler eller andre ressurser osv.

Gledelig var det at folk møtte opp i stort antall. Ideer kom inn og meninger utvekslet.

Etter møtene fikk den lokale idebanknemnda i oppdrag å besøke 3 husstander hver pr. medlem, noe som ble utført. Tilsammen ble over 100 husstander i kommunen besøkt. Resultatet av denne møteserien var at vi fikk inn mellom 120 og 130 ideer.

I mange tilfelle var ide og person koblet sammen.

De første bedrifter:

Vi var nå i en avgjørende fase av prosjektet. Vi skulle vise resultater av vårt engasjement etter at vi hadde sett hele lokalsamfunnet i bevegelse.

Det måtte bli arbeidsplasser snart, ikke bare møter og prat.

Vi valgte da å starte med 10 personer som hadde sine ideer som de gjerne ville prøve å sette ut i livet. Representanter fra Distriktenes Utbyggingsfond, fylkets tiltakskonsulent pluss en privat konsulent ble invitert til Ølen, der vi sammen med disse 10 ideskaperne møttes til drøfting av prosjektene. Hver enkelt ble individuelt behandlet.

Dette møtet ble meget vellykket, og etter en viss tid resulterer dette i 9 bedrifter, som også går utmerket. "De fleste har utviklet seg videre. Flere har i disse dager planer om å bygge sine egne industrihus og utvide sin virksomhet.

I tillegg til disse bedriftene har vi etter hvert fått mange flere.

Da prosjektet ble avsluttet for et år siden var det etablert over 30 bedrifter med over 70 arbeidsplasser. Siden har snøballen rullet videre og nye bedrifter har startet opp. Nå er flere større ting på gang, som vil gi betydelig mange arbeidsplasser. Vår idebankide hadde lykkes, over all forventning.

Kommunal velvilje:

Tre ting er avgjørende for et godt resultat i tiltaksarbeid. For det første må alt være positivt i utgangspunktet, vis velvilje og imøtekommenhet og bort med sperrebommene.

NS Når det kommer en person til ordfører eller rådmann, eller til den som har ansvar for dette, så må vedkommende vokte seg vel for å komme med negative spørsmål. Slike spørsmål bryter ned tiltakslysten.

B Eksempel på slike spørsmål er: Har du penger, kan du markedsføring, er du sikker på at du får solgt produktet osv. Spørsmåla kan være reelle nok, men det er lett å så tvil hos den du skal møte positivt. Vedkomande kan lett miste trua på seg selv og sin ide, og rusle ut av ditt kontor med bøyd nakke.

B. Man må være imøtekommende, positivt og oppbyggende når man møter disse menneskene. Man skal sørge for at denne får mer tro både på seg selv, og sin ide. Då er mye gjort for at en ny arbeidsplass er skapt.

Dette med å hjelpe til ovenfor det offentlige byråkrati og bestemmelser er viktig. For en nyetablerer er dette ofte ukjent farvann. Her kan nevnes økonomi, bygningslov, offentlige stønadsordningar osv. Disse personene må avlastes slik at de kan får konsentrert seg om det de vil og kan, sin ide og skaparevne.

Hjelpe til med tomter, gi garantier, litt økonomisk hjelp betyr mye og det må være en kommunal selvfølge.

Skaffe lokaler:

Dette å få et billig sted å være i oppstarten av sin bedrift er ofte avgjørende. I Ølen har vi på forskjellig vis hjelpt til med dette.

B Brukte, ubrukte lokaler er blitt pusset opp av kommunen sine vedlikeholdsfolk, og leigt ut billig. Andre ganger har bedrifts-eieren selv pusset opp, og får leie lokalene gratis i avtalte år. Andre ganger har vi formidlet kjøp. Nærmere 90 % av nyetablerte arbeidsplassar i Ølen holder til i slike lokaler.

Kommunal markedsføring må gjøres bevisst:

En kommune er som en bedrift. En bedrift som ikke driv markedsføring av sine produkter vil snart måtte innstille. Et stykke på veg vil det samme bli med en kommune.

En bevisst markedsføring er for det første med på å gjøre kommunen kjent, men er også med på å øke selvfølelsen til innbyggerne i kommunen, noe som igjen gir positive mennesker med tiltakslyst.

Vi har i vår markedsføring benyttet vår egen lokalavis, som vi har sammen med nabokommunen. Distriktets avis og deres medarbeidere er viktige kontaktflater. Lokalradio det samme. Når alle andre blir interessert i den kommunen, så kommer TV av seg selv, slik også med Ølen.

Spesielle innlegg i distriktsavisa har for oss vært meget positivt. Dette har den fordel framfor tilfeldige kommunebrosjyrer at denne kommer til tusenvis abonnenter. For Ølens vedkommende 34 000. *peru*

På næringslivet sine premisser:

Når næringsvirksomhet skal settes igang, så må denne så langt det går, gis de beste muligheter. Vi politikere må ikke bare alene vite best. Næringslivet må også være med i samarbeid og få være med når viktige bestemmelser for næringslivets virksomhet som skal avgjøres.

Vi må også være villinge til å endre reguleringsplaner i en viss utstrekning dersom dette er nødvendig.

Næringslivet må også få være med når nye reguleringsplaner skal utarbeides.

Tomter, gater, kaier o.l. må i stor utstrekning legges til rette for disse. Utformingen her er ofte avgjørende om virksomhet ønsker å etablere seg.

Jenter som ressurs:

NS Et av de mest uventede og positive erfaringer vi har hatt av vårt tiltaksarbeid er at jentene har stått fram og startet sine egne bedrifter. Nærmere 70 % av de nye arbeidsplassene er det jenter som står bak.

En enkel analyse av dette viser at vi hadde mye skjult arbeids- arbeidsledighet, spesielt hos kvinner.

Når da disse ble gitt mulighet, samtidig som de ble positivt motivert og verdsatt som etablerere da turde disse overstige denne barrieren det er å starte egen bedrift og samtidig være kvinne.

Dette viser at kvinner bør være en bevist målrettet gruppe i tiltaksarbeidet. Dette kan gi utmerkede resultater, men de ansvarlige for tiltaksarbeidet må ta bort sine tradisjonelle sperrebommer og gi kvinnene like stor tillit som de gir menn, helst litt mer.

Enkle forutsetninger for kommunalt tiltaksarbeid:

NS 1. Glem ikke eksisterende næringsliv. Disse trenger også stimulans i sin hverdag. I vår kommune har det etablerte næringsliv også blitt stimulert av det positive miljøet som er skapt. Dette har resultert i like mange arbeidsplasser i eksisterende bedrifter som i de nyetablerte.

2. At industriområder og bustadområder ligg klare til bruk på kort varsel er viktig. Næringslivet vil ha hurtig handling. Det er for sent å se seg rundt etter tomteland når etablererne banker på tiltaksjefens kontor.

B 3. Minst mulig byråkrati. Byråkratiet er ikke verre enn man gjør det til, men du verden hva det kan gjøres til.

På alle trinn i prosessen, både politisk og administrativt må der innprentes at tiltaksarbeidet skal ikke somles med. Slikt arbeid er for viktig til å la vente. Denne "fuglen" må fanges når den er der, imorgen kan det være for sent.

A Poliktikerne må sørge for delegering av ansvar for denne virksomhet, slik at veien fram til beslutningar blir kortest og enklest mulig. *forth and on*

Det var hyggelig for Ølen kommune når en av våre nye bedriftsledere av fjernsynet ble spurt hvorfor han etablerte seg i Ølen.

- Jo, sa han. --Fordi at her i denne kommunen var den kommunale kverna skiftet ut med en hurtigmikser.

Janteloven må reduseres

Dette gjøres best ved holdningsendring. Her må den politiske og administrative ledelse vise veg. Dette har også med psykologi og gjøre.

B Dersom ordføreren går rundt og sier at her nytter ingen ting for janteloven er så sterk. Ja, da kommer janteloven.

Går ordføreren derimot å sier at janteloven er på retur, ja da er den på retur.

Holdninger har lett for å skapes, helst de negative. Derfor er det ikke likegyldig hvorledes man omtaler sin kommune, sin arbeidsplass og sin egen situasjon. Smitteeffekten er her meget stor.

Vi skal alle prøve å være oppbyggende mennesker.

Hvorledes finne ideer og skape arbeidsplasser.

Først må man analysere fordeler og bakdeler med lokalsamfunnet. Angripe begge disse forhold.

I Ølen var handelslekkasjen og servicelekkasjen stor. Dette har vi bevisst forsøkt tette igjen, og har et godt stykke på vei lykkes.

Her må man både gjøre noe med tilbudene, bedre disse, samtidig som man må motivere innbyggerne til å bruke lokale tenester og tilbud.

På denne måten så holder man mot av kapitalen i lokalsamfunnet. Kapital skaper ny virksomhet og nye arbeidsplassar.

Når kapitalen bringes ut av lokalsamfunnet, da bringer vi ut grunnlaget for virksomhet. Arbeidsplassene skapes der vi selv har bringt vår egen kapital, oftest til byer og større tettsteder.

Innbyggerne må nødvendigvis pendle til arbeidsplassen kommer, og har man pendlet en tid, så blir man lei dette, og familien flytter etter. Lokalsamfunnet har blitt en familie mindre, lokalsamfunnet er også blitt fattigere.